

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ СУМЩИНИ ПРО МИКОЛУ ХВИЛЬОВОГО: ПОВЕРНЕННЯ ІЗ ЗАБУТТЯ

Гедз Оксана Василівна,
аспірантка кафедри журналістики та філології,
Сумський державний університет

Актуальність теми. Вивчаючи соціально-комунікаційні практики краєзнавчих матеріалів місцевої преси Сумської області радянських часів (1950–1989 рр.), важливо приділити увагу визначній особистості на небосхилі української літератури Миколі Хвильовому. Український прозаїк, поет, публіцист, один із основоположників пореволюційної української прози Микола Григорович Хвильовий (справжнє прізвище Фітільов) народився у Тростянці Сумської області у 1893 році.

Тож *об'єктом дослідження* обрано Тростянецьку районну газету «Ленінським шляхом» (ЛШ) та обласну газету «Ленінська правда» (ЛП). *Предмет* – газетні тексти.

Мета розвідки – вивчити проблемно-тематичну спрямованість опублікованих матеріалів.

Життя і творчість Миколи Хвильового ще й досі повністю не досліджено, залишається багато білих плям у його біографії, бібліографії, творчості. У різні ці питання досліджували та писали про М. Хвильового літературні й публіцистичні статті О. Ган, М. Жулинський, О. Ющенко, М. Кривенко, В. Лозицький, Ю. Шаповал, В. Куліш, С. Гречанюк, В. Садівничий, А. Петрицький, М. Наєнко, Р. Харчук, А. Гризун, П. Охріменко, С. Білокінь, Г. Гашко, В. Безсмертний, інші.

Результати й обговорення. На початку ХХ століття Микола Хвильовий (1893–1933) був відомим, загально визнаним письменником. Його творчість визнавали видатні митці, серед котрих були Павло Тичина, Олександр Довженко та інші. Про нього писала не лише вітчизняна, але й зарубіжна преса [1]. У 20-ті роки його популярність почала зростати, твори друкуватись у періодиці, щедро виходити окремими виданнями. У 1925 році він став ініціатором

заснування літературно-мистецького угруповання ВАПЛІТЕ («Вільна академія пролетарської літератури», 1926–1928).

Та згодом Хвильовий зникає з поля зору широкого загалу. У 1950–1980-ті роки не знайти ані окремих видань його творів, ані будь-якої згадки про нього у періодиці чи навчальній літературі. Радянська влада піддала забуттю самотній таланти Миколи Хвильового. Про нього почали згадувати лише наприкінці 1980-х років, коли в державі вже почалася перебудова. Навіть після смерті Сталіна, коли багатьох митців було реабілітовано, письменник, публіцист, поет Микола Хвильовий залишався забороненим.

Г. Касьянов писав: «Про обмеженість і непослідовність процесу юридичної та політичної реабілітації (який, до речі, не дуже афішувався) свідчить і те, що серед персон «нон-грата» залишилися такі постаті, як М. Хвильовий, О. Шумський, В. Винниченко... В цій послідовності, однак, відчувалася певна система: поза процесом реабілітації залишалося все, так чи інакше пов'язане з українським «націонал-комунізмом» або «націоналізмом» [2, с. 18].

Під час дослідження контенту Сумської обласної газети «Ленінська правда» і Тростянецької районної газети «Ленінським шляхом» за період із 1950-го по 1989-й роки виявлено, описано й уводиться в науковий обіг дев'ять матеріалів про М. Хвильового або уривки з його творів. Потрібно наголосити, що перші публікації з'явилися лише в 1988 році.

У більшості матеріалів краєзнавчого характеру йдеться про те, що М. Хвильовий був незаслужено забутий, заборонений, спалюваний.

У статті «Повернення Миколи Хвильового» (ЛП, 13 березня 1988 р.) письменник і науковець Анатолій Гризун пише: «Так сталося, що понад півстоліття ім'я відомого письменника, одного з перших творців пожовтневої радянської літератури, комуніста, нашого земляка Миколи Хвильового або взагалі не згадувалося, або згадувалося в негативних контекстах. Сьогодні, коли волею партії в країні утверджується гласність і демократизація, в активну духовну скарбницю нашого народу повертається багато несправедливо репресованих, обляяних чи й забутих імен,

повертається, насамперед, їхня творчість, яка має неперехідне, пізнавальне і естетичне значення і ще може прислужитися багатьом поколінням будівників світлого завтра...» Із цього бачимо, що навіть під час перебудови та гласності ще відчувається вплив радянської пропаганди.

Варто звернути увагу на уривок із повісті уродженця Сумщини, поета й прозаїка Олекси Ющенка «Наші земляки. Микола Хвильовий» (ЛП, 19 березня 1989 р.). Він згадує своє дитинство, як поступово захопувався у поезію. «Я знав народні казки, легенди. Та вже входили в мою дитячу свідомість разом – Тичина, Хвильовий, Еллан, Чумак... А далі – Сосюра, Рильський... З шкільної парти до кінця життя...» У роки дитинства Олекси Ющенка (1920-ті) М. Хвильового широко друкували в періодиці, у шкільних хрестоматіях, виходили окремими виданнями. Та після смерті почалося цькування: «...стало відомо про трагедію – не стало Хвильового. В травневий день... Не вірилось... А потім з'явилося стільки статей, які розвінчували «ворога, націоналіста, фашиста...». А потім в перевиданнях поезій Павла Тичини зникла посвята Хвильовому «Вітру з України». Пізніше бував я в Тростянці, де народився Микола Хвильовий. Хотілося побачити хату – якщо збереглася, – в якій він народився. Але страх заціпив уста навіть тим, хто знав те місце».

Тростянецька газета «Ленінським шляхом» 13 грудня 1988 року присвятила М. Хвильовому цілу сторінку, надрукувавши п'ять матеріалів різного жанру. Серед них три матеріали краєзнавчого характеру, два уривки з творів письменника та один вірш-присвята М. Хвильовому.

Висновки та перспективи. За радянських часів ім'я Миколи Хвильового було приховано від широкого загалу. За сорок років (1950–1989 рр.) у газетах «Ленінська правда» (Суми, обласна) та «Ленінським шляхом» (Тростянець, районна) розміщено лише дев'ять публікацій, присвячених М. Хвильовому. І з'явилися вони уже у 1988–1989 роках. Таким чином цілі покоління втратили знання про видатного українського письменника, котрі тепер дуже важко відновити.

Література

1. Кириленко Т. І. До 125-річчя від дня народження М. Г. Хвильового (1893–1933), українського письменника, публіциста, критика, громадського діяча. *Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого*. URL: <https://nlu.org.ua/vustavki.php?id=776> ().
2. Касьянов Г. В. Незгодні. Українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х років. К.: «Либідь», 1995. 224 с.